

Романко Світлана Миколаївна
Доцент кафедри трудового,
екологічного та аграрного права
Юридичного інституту Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника,
к.ю.н.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Можна вважати, що активний розвиток природоресурсових відносин почався не тоді, коли людина з'ясувала виняткову важливість природних ресурсів, а тоді коли населення планети почало швидко зростати і людство відчуло загрозу вичерпання природних ресурсів та їх гостру нестачу, а також неоднаковий розподіл ресурсів серед членів суспільства. Природоресурсові відносини набули нового змісту та стали одним із стратегічно важливих векторів міжнародної екологічної політики. Центральною категорією природоресурсових відносин є поняття природних ресурсів як компонентів природного середовища, природних та природно-антропогенних об'єктів, які використовуються або можуть бути використані в процесі здійснення господарської та іншої діяльності в якості джерел енергії, продуктів виробництва і предметів споживання та мають споживчу цінність.

Використання природних ресурсів, з одного боку, чинить позитивний вплив на світову, регіональну, національну економіку, сприяє обігу коштів, спричиняє коливання споживання та життєвого рівня людства, а з другого – виснажує екосистеми, знищує унікальні природні комплекси, породжує зловживання з метою досягнення максимальної економічної вигоди тощо.

Така виняткова важливість природних ресурсів для життєдіяльності населення кожної держави спричинила прийняття великого масиву законодавчих актів – зокрема, поресурсових кодексів та спеціальних законів. На сьогодні проблема вдосконалення існуючого природоресурсового законодавства набуває все більшої актуальності. Зокрема, у структурі такого

законодавства можна виділити : закони, прийняті до 2011 року; закони, прийняті після 2011 року; перспективні закони, прийняття яких очікується у наступні кілька років.

Хронологічний критерій у даному випадку ілюструє відмінності у підходах законодавця до змісту даних законів. Зокрема, до першої групи належать Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Лісовий Кодекс України, Кодекс України про надра, Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища”, „Про охорону атмосферного повітря”, „Про курорти”, „Про виключну (морську) економічну зону України ” та інші. Для цих законів характерний традиційний комплексний уніфікований підхід до об’єкта регулювання – зокрема, Закон України „Про охорону атмосферного повітря” регулює також використання клімату та частково охорону озонового шару Землі, Закон України „Про курорти” – режим використання природних лікувальних ресурсів тощо.

Серед законів, що належать до другої групи, варто віднести закони, які характеризуються диференційованим підходом до регулювання – зокрема, у сфері спеціального користування надрами, адже саме ця сфера за останні кілька років зазнала найбільш значних змін у нормативному регулюванні. Зокрема, розроблено проект Кодексу України про надра, який спрощує процедуру отримання надр у користування, проте передає повноваження щодо узгодження права на користування надрами від обласних рад облдержадміністраціям, які підконтрольні центральній владі, а конкурс на отримання дозволу на спеціальне користування надра визнає проведеним за умови участі хоча б одного учасника.

Закон України „Про особливості приватизації вугледобувних підприємств” від 12.04.2013 року передбачає продаж вугледобувних шахт, є першим кроком по відходу від дотаційної економіки у цій сфері і залучення до гірничодобувої галузі національного та світового капіталу. 45 шахт будуть приватизовані уже в цьому році. Проте закон не зазначає, що приватизації підлягають тільки збиткові шахти, як це відбувається у світовій практиці (збиткові шахти продаються, прибуткові – можуть надаватись у концесію).

У сфері використання тваринного світу діє Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8.07.2011 року, який поєднав економічні інтереси учасників рибогосподарської діяльності з природоохоронними вимогами із врахуванням інтересів адміністративно-територіальних одиниць та громадськості та Закон України „Про аквакультуру” від 18.09.2012 року, яким створено законодавчі підстави для підготовки нормативно-правових актів щодо укладення договорів оренди рибогосподарських водних об’єктів та зі зменшення імпортозалежності рибного ринку країни.

Досі не прийнято закони, які б регламентували здійснення екологічного страхування в Україні, екологічну інформацію, екологічну безпеку, забезпечення заходів для запобігання зміні клімату та охороні озонового шару. На часі також прийняття Екологічного Кодексу.

Також розроблено три проекти Законів України у сфері правового регулювання використання клімату – „Про регулювання та управління викидами та абсорбцією поглиначами парникових газів», який встановлює порядок правового регулювання викидів парникових газів і спрямований на залучення інвестицій для впровадження нових технологій, що призводять до скорочення викидів парникових газів; «Про парникові гази» від 9.12.2009 р., який закріплює основні принципи скорочення обсягів викидів та збільшення поглинання парникових газів, приділяє значну увагу економічним методам стимулювання скорочення викидів парникових газів (яких не містить попередній законопроект); «Про екологічний ринок України» від 25.09.2009р., який 21.10.2010 р.був відхилений Верховною Радою України.

Як висновок, варто зауважити, що у останні роки спостерігається активне зростання публічно-правової складової впливу у відносинах природокористування, що проявляється у змісті законів, які приймаються та розробляються у екологічній сфері. Актуальною залишається також проблема балансу повноважень органів управління у сфері природокористування та реалізації права приватної власності на окремі природні об’єкти.